

Universal Declaration of Human Rights - Kanuri, Central

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənama

Katiwu Kura

Adamgana woso kalkal ye kamanzəga nəmngalwo hakkiwa-a nambe-a kənzambibelan kozənyi ye.

Lardəwa Tawakkata Dunyabedə hakkiwa adamganabe ndubesoga haptaa-a nʒətkawo-a nʒəliwo-asoro tarai cizə dazəna. Tarai cizə datənzə adə Tawakam Lardəwa Tawakkata Dunyabebe duwo nəmkam ummawa dunyabebe suro hakkiwa adamganabe-a kuru suro daraja-a nəmngalwo-a ummabe yitatawatsəgənadəben culuwo.

Suro Hakkiwa Adamganabe Dunya Ngaro Wowurtəgənadəben Lardəwa Tawakkata Dunyabedəye futu kəskelan asutinro hakkiwa duwo kam wosoro kalkalro kartaa adəga bayangono.

Hakkiwa anyi nyiro kartaa.

Sandi anyi hakkiwanəm

Sandiga tigənəmro fatkəgəne. Banane sandiga hapkəgəne ye liwe ye kəlanəm-a ummawa amanəm gade gapsəna-asoro.

Yitagattəgə

Adəgaima tada adamganabebe nəmngalwonzə kambaata adə-a nəmnduasə kalkalnʒə-a hakkiwanzə Alanjo-adə shima ferno nəmkambe-a jirebe-a nəlefabe-aro dunya ngason asutəna,

Adəgaima hakkiwa adamganabero cistəgə ba-a fallaktə-abe sawowuro kəndowa halye kurzənyi waazə hangal adamganabero karega rozəgəna, kuru dunya duwo suron adamganasoye tamtam hakkinza manabe-a nʒasarabe-a kuru nambe duwo dalil baaro citə-a jero-abadə shima awo talaawaye təmazana woro warmowotə,

Adəgaima awo məradətənədə susu adamganaga dunon təkəkə nəmzələm-a njokuno-a kəriwutəbedəro howum maibeye hakkiwanzaga səliwodəma,

Adəgaima awo məradətənədə tawaa-a nəmkam-a indikate lardəwaben haptadəma,

Adəgaima ummawa Lardəwa Tawakkata Dunyabeye suro Tawakamdəben kamburshenza kəla hakkiwa adamganaben nanazaana, kəla daraja-a nəmngalwo-a adamganabe-a kəla kamu-a kwa-a hakkinza kalkal-aben kasadə gozana tamtam-a kəndəga ngəla-a hapsaa nambe gayaga fandoro,

Adəgaima Lardəwa Memba Kaapkadəbe woso wadəga gozana, tawaa Lardəwa Tawakkata Dunybemben, daaraja ndubeso haptaa-a hakkiwa adamganabe-a nambe gaya lajiptə-a galtəro,

Adəgaima wadə adəga yitagatəgə nankaro hakkiwa-a nambe anyi-a asutadə awoye gaya linta,

Adə Nankaro

Samno Kura Dunyabedəye

Hakkiwa Adamganabe

Dunya Ngaro Wowurtəgəna Adəga

warmazəgə

shima mizan ummawa-a lardəwa-a duksoye yitagattəgəbe wo, daji daryenzədə ndu-a nduana-aso fellawan kunten, Wowur adəga karəgən roza, ndusoro yikkəlio-a ilmoṭəgə-an hakkiwa-a nambe anyi-abe nəmgayanza haptaaro, suro lardəbe-a indikate lardəwabe-ason ndusoye kalkalro asuzə lajipsə, suro ummawa Lardəwa Memba Karapkadəbe-a suro ummawa gade sədiyanzalan dawuna-ason.

Babu 1

Adamgana woso kambe katambo ye daraja-a hakkiwa-ason kalkalye. Hankal-a nazaru-asoro kəzəpkə ye suro hal nəmharamiben kamazasoga letaiyin ye.

Babu 2

Hakkiwa-a nambe a suro Wowur adəben dəganadə ndu-a nduana-aso kartaa, gayirtə futubibema baaro, gayirta alama jilibeso, kadigəbeso, alagəbeso, tələmbeso, adinbeso, siyasabeso au rayiwu, lardə gade au kaduwu gade, kənganti, tambo au awowa laa gade anyiga samunzəna.

Anyibe ngawoman nduma kəla siyasaben kal, kəntəwoben kal au daraja dunyalabe sawawuro kal kərye au lardə kamdə dəganabe sawawuro gayirtinba. Lardə shi gultənəma adə kərmai kəlanzəben karga, amanaro musko lardə gadeben karga, kəlanzəlangənyi karga au sədiya kaidawa kəntəwobe laan karga yaye kal.

Babu 3

Ndu yaye hakkinzə kəla ronza-a nəmkambenzə-a nəlefa kəlanzə-aben mbeji.

Babu 4

Nduma kənji au kaliyaro təgandinba, nəmkənjiro gərtə-a kənji lado-aso awostə ye daptə ye.

Babu 5

Nduma njokunoso, nəmkəladoso, shimaso, azawaso, gənətəginba.

Babu 6

Ndu yaye hakkinzə ndaran yaye shiga kamro asutabe mbeji fuwu howumbelan.

Babu 7

Nduso fuwu howumben kalkal ye kuru gayirta baaro howumye sandiga səliwin ye. Nduso hakkinzə nzəliwobe mbeji gayirtalan fallaktə Wowur adəbe sawawuro-a kəla lan laa gade gayirtadə nankaro waazəna-alan.

Babu 8

Ndu yaye hakkinzə səlwu sandəna mataabe mbeji shara rakkata lardəbelan kəla hakkinzə gaya linta dusturye au howumye shiro cina namtənaben.

Babu 9

Nduma dalil baaro kəntaso, jeroso, lardən dutaso ba.

Babu 10

Ndu yaye hakkinzə futu məradəzənaro shiga shara naptə kəlanzəbe walama baa ye jirea yebe kərəntabe mbeji kəla hakkinzə-a kaidawanzə-a kuru awowa gade shara zəganyi-a tawattaaben.

Babu 11

1. Ndu yaye ngawo ayawu sādānaben angārdā hakkinzā kawu shiro fuwu sharaben ngawo sālīwo mārādātāna shiro sādānaben ayawunzāga tawatsaginro.
2. Nduma kēla awo abima gānyiben ayawuro tātāinba futubin waano yaye ayawudā ayawuro walzānyiga, sādīya howum lardāben au indikate lardāwaben, sa ayawu adā tādānaladān. Biya gānatāginro walwono yaye ayawu sadān tādānadāga kozāna gānatāginba.

Babu 12

Ndu kēla baaro wujirwa kēlanzābema, yalwanzābema, au lamar lenām-arenzābemaro ci tākīnba, biya kēla nāmkanmzā-a darājanzā-abe nankaro fitānatinba. Ndu yaye hakkinzā howumye shiga nzālifobe mbeji kēla dalil baaro wujirwanzāro ci nzākko-a fitānatā-abēn.

Babu 13

1. Ndu yaye hakkinzā famno-a fato gar-abe mbeji suro dārinām kēlle lardā ndasoben yaye.
2. Ndu yaye hakkinzā lardābi yaye luwum koltābe mbeji, lardā kaanzān kunte, kuru lardānzāro waltaabe ye mbeji.

Babu 14

1. Ndu yaye hakkinzā lardāwa gaden nafaka nzālīwo kēlanzābe nankaro mata-a fando-abe mbeji.
2. Hakki adā ayawuwa gade siyasaa letanyi au bigāwa gade nya-a kasadā-a Lardāwa Tawakkata Dunyabea kēla kēlzanyiro faidatinba.

Babu 15

1. Ndu yaye hakkinzā nāmkan lardābenzā mbeji.
2. Nduma dalil baaro nāmkan lardābenzā adāga daptinba ye hakkinzā duwo nāmkan lardābenzā faltābe yega daptinba.

Babu 16

1. Kamuwa-a kongawa-a wuraata angalla woso, kalangi abibema baaro jilibema, lardābema, au adin gadebema, hakkinza nyiya kēndobe-a yal fandobe-aso mbeji. Sa nyiga kēndobelan sandi indiso hakkinza kalkal kuru adāgaima sa gadetābe ishiya ye.
2. Nyiyadā sai kasada sandi indi kamudā-a kwadā-abe mbejilan duwo tādīn.
3. Kēndāga kamun kwanbedā shima badiyaram mārādāgata gaya ummabe wo kuru sandiga kēndāgaram-a kērye-ason sālīfodā hakkinza.

Babu 17

1. Ndu yaye runzālaro razāgā gantodā hakkinzā kuru adāgaima shi-a am-a kēltām gantodā ye.
2. Nduma dalil baaro razāgānzāga firtinba.

Babu 18

Ndu yaye hakkinzā nazaru kēndobe-a tawakarbe-a adinbe-a mbeji, suro hakki adāben nambe adinnzā au nzasaranzā faltābe-a nambe shi tilonzā au suro jamuwubelan fetero au ashirlan adinzā au nzasaranzā yikkālīo-a kēndo-a abuttā-a lajīptā-alan tartaabe mbeji.

Babu 19

Ndu yaye hakkinzə rayiwu-a bayan kəndo-abe mbeji, suro hakki adəben nambe rayiwunzə kalma baaro bayanjin kuru shilan nzəra majin ye səmoyin ye kuru hawarazəgin futu hawarbe jilibin yaye kəlangai baaro.

Babu 20

1. Ndu yaye hakkinzə suro nələfaben samno sapta-a maamala kəndo-abe mbeji.
2. Nduma dunon karapka kasatsənyiro nzəkko ba.

Babu 21

1. Ndu yaye hakkinzə suro gumnati lardənzəbero ci nzəkobe mbeji, shi kəlanzə au wokkilnzə futu kalkallan kartənamben.
2. Ndu yaye hakkinzə suro lardənzəben jamaro tunotobe mbeji.
3. Kasada jamabedə shima fərtə kəntəwo gumnatibero walzə, kasada adə suro karno gondua ye jirebe ye lardə kəpson ndu-a nduana-asoye sədin ye kuru kuriya suro ashirlan au ashirga samunzənalən tədinbelən bayantə.

Babu 22

Ndu yaye kəla shi memba ummabedən, hakkinzə nzəliwo-a asutə-abe mbeji, kasadə lardəbembən au tawaa indikate lardəwabembən futu fasal-a nyama-a lardədəbe ləgatarro, razəgə-a nəmkamnzə-a təgalisə baaro yita fuwutəgə.

Babu 23

1. Ndu yaye hakkinzə cida kəndobe mbeji, cida səragəna karzə kəndo-a futu kaida sandənalən kəndo-a kurumason kaidu cida babelan shiga nzətakawo-a.
2. Ndu yaye, gayirtə futubibema baaro, hakkinzə cida sədəna ləgatarro shiga alutəbe mbeji.
3. Ndu yaye cidama sədinga hakkinzə awo alutəginmadə shi-a yalwanzə-a futu darajanza nəmadamganabe ləgatarro sandiga cittənnama alutəgəbe mbeji kuru nzəra yaye nasha laa jamaro nafaka kənjobelən mbejiga diwijinba.
4. Ndu yaye hakkinzə karapka cidawube koktabe au kəlanzə nzəkkobe mbeji tamtam kəlanzəbe nzəliwo nankaro.

Babu 24

Ndu yaye hakkinzə tusu-a kundushi kəndo-abe mbeji, loktu cidabe angalbe kurzəna-a batalla biyaa-a kunten.

Babu 25

1. Ndu yaye hakkinzə futu kalkalro məradətənarə kəndəgəbe nələfa-a kəndəga kəji shi kəlanzə-a yalwanzə-abe mbeji, hatta kəmbu-a kənza-a kazəmu-a fato-a, kurun-a awowa gade tamtambe məradətənan kunten-a, kuru hakkinzə shiga nzətkawobe mbeji wanee cidaba laa, kundondi laa, nəmmaskin laa, nəmkamba laa, ngəli kurwu laa au kəndəgaram kunbalinbe laaye shiro kənteri cuwutoga.
2. Ya kəndewu-a tada tiwal-asə ngəlarə cistəgə məradəzana. Duli dukso, nyiyaa au nyiya baalan katambo yaye səliwo fandodə hakkinza.

Babu 26

1. Ndu yaye hakkinzə shiro ilmu kənjobe mbeji. Ilmu gultəna adə de sulro tin, gananzə yaye ilmu badiyarambe-a fuwunzəbe məradətəna-a. Ilmu badiyarambe gultəna adə kənjonzədə mburo walzəna. Ilmu nzundube-a shanabe-adə

ndarason mbeji ye tawandin yero tade kuru adagaima ilmu sandin fuwunbede ye ndusoye sawande karajinro walza natageye suwudiya.

2. Ilmudane kamkam kamilga garta-a dunoate hakkiwa adamganabe-a nambenze-a nganzazero walza. Asutu-a kanadi-a kamkam-a indikate lardawaben fuwuzagin. Nengade jilibe au adinbe baro sadin, kuru lardawa Tawakkata Duniyabeye cidanze nalefa rotabedaga yitafuwuzagin.

3. Yaso Awasoye hakkinza burwoza jili ilmube maradazana karza dulinzaro gultagebe mbeji.

Babu 27

1. Ndu yaye hakkinza kal baaro lamarwa adabe jamabelan gaam luwobe mbeji, adawaden tamtam fante-a yasan ngalwotagezaro kala nzakko-a kuru faidanzan riwa fando-a.

2. Ndu yaye hakkinza nzaliwobe mbeji kala lamar baram-a kala ro-aben cida nasha kimiyaben kal, ruwoben kal au muskon tandoben kal shima kunkunza sutuluiya.

Babu 28

Ndu yaye hakkinza howum duwo hakkiwa-a nambe-a suro Wowur adaben daganadaga yita bayanzaginma gantobe mbeji.

Babu 29

1. Ndu yaye cida jama suron daga sandi baslan kamkamnza kaima baaro yitafuwuzagin adabe kandobe mbeji.

2. Suro hakkiwanz-a nambenze-a yitagatsaginben, ndu yaye kalgai howumye ganazanaro dazagin taganasmaro dalil hakkiwa-a nambe-a jama gade gapsanadabe asuta darajata-a maradawa lamarwa barambe-a kaida suro jamaben kandedagebe-a suro naptaram demokradiyaben nalefa fando-a.

3. Hakkiwa-a nambe-a anyi futubiman dalil Lardawa Tawakkata Duniyabeye ferzanaden nguron dalilwa gadero faidatinba.

Babu 30

Abima suro Wowur adaben fasaranza lardero, samnaro au kamro kartaaro tanyi, amari hakki abima kandobe au nya laa nganzatobe kala hakkiwa-a nambe-a suro adalan daganadaben bannaro fasartanyi ye tanyi ye.
